

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 962276/8

בבית הדין הרבני האזורי נתניה

לפני כבוד הדיינים:

הרב אברהם שינדלר, הרב רפאל י' בן שמעון, הרב יאיר לרנר

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אברהם ברזל)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד רוני עוזר)

הנדון: בעל הנכון לגרש אך מציב תנאים – חיובו בגט, ביאורים וסייגים בשיטת מהרשד"ם

פסק דין

לפנינו בקשת האישה לפסק דין לחיוב הבעל בגט. ובמקביל דרישת הבעל לשלום בית. להלן תקציר עובדתי של השתלשלות האירועים בתיק. העובדות הללו חשובות לא רק כדי להבין את פרטי התיק אלא אף ובעיקר לצורך ההכרעה בעניין העומד לפנינו כפי שיתבאר בהמשך.

רקע

1. הזוג נישא בשנת 2010.

בג' בכסלו תשע"ד (6.11.2013) דרש הבעל מהאישה לפרק את הנישואין, וביזמתו ניסחו השניים הסכם גירושין אשר הוגש לבית הדין לאישור. אך טרם האישור ועוד באותו היום שבו הוגשה הבקשה, התחרטה האישה על הסכמתה לגירושין והתיק נמחק.

מאותו זמן ואילך נפרדו השניים איש איש לדרכו. האישה שבה לבית הוריה.

2. בתאריך י"ד בכסלו תשע"ד (17.11.2013) הוציאה האישה צו עיכוב יציאה מן הארץ, מחששה שהבעל יימלט מהארץ וישאיר אותה ללא גט. לצורך כך פתחה האישה תביעת גירושין (לצורך תיק עיקרי – כך הסביר בא כוח האישה). הבעל הפקיד גט וערבות למטרת יציאתו מן הארץ. יש לציין שהתיק הנ"ל נסגר בסמוך בהמשך על ידי האישה.

במקביל, בתאריך כ"ב בכסלו תשע"ד (25.11.2013) פתחה האישה תיק תביעת שלום בית, בו היא טוענת שהיא עדיין אוהבת את בעלה ולמרות קשיים מסוימים שהזוג חווה בנישואים יש מקום לפתור אותם ולהמשיך בחיי הנישואין.

3. מאחר ובסופו של יום האישה לא הסכימה להתגרש כאמור לעיל, פנה הבעל לבית הדין בתאריך ג' באדר ב' תשע"ד (5.3.2014) ופתח תביעת גירושין שבה הוא מציג לבית הדין את גרסתו לפיה יש לחייב את האישה בגט. הבעל טען ל"חוסר התאמה אדיר", ל"בעיה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בתשמיש" ול"סלידה". עוד הביא מדברי הפסיכולוגית שאליה פנו לטיפול שלדעתה הפתרון היחיד הוא גירושין.

בשלב זה אפוא לפתחו של בית הדין היו מונחות שתי תביעות: תביעת האישה לשלום בית ותביעת הבעל לגירושין.

4. בפסק דין ארוך שנכתב בהרכבו הקודם של בית הדין, כתב הרה"ג יאיר בן מנחם שליט"א שאין לקבל את תביעת האישה לשלום בית. ומאידך, אינו מחייב אותה בגירושין. במסקנת הדברים כתב שיש להמליץ על גירושין. למסקנה זו הצטרף אחד החתומים מטה אשר כתב:

"לא הובאה פסיקה בתביעה שבפנינו, אלא המלצה לאישה לראות נכוחה את המציאות ולהתגרש. אני מצטרף להמלצת ביניים זו וקורא גם כן לאישה להתגרש, משום שבתנאים הקיימים לא נראה באופק כל אפשרות סבירה לשוב ולהגיע לשלום בית. בעתיד, אם לא תתקבל ההמלצה להתגרש, נשקול כיצד לפסוק בתביעה לגופה."

בעקבות פסיקה זו, בתאריך י"א בשבט תשע"ו (21.1.2016) הוגשה בקשה נוספת של הבעל להרכב בית הדין הנוכחי ובה כתב: "מוגשת בזה בקשה ליתן פסק דין המחייב את האישה לקבל הגט".

בקשה זו נדחתה בהתאם לפסיקה האמורה, והבעל הופנה לבקשת ערעור ככל שיחפוץ בכך. יש לציין שהפרטים הללו חשובים ורלוונטיים, כפי שיתבאר בהמשך.

5. בדיון שהתקיים בבית הדין בתאריך י"ט באלול תשע"ה (3.9.2015) טען בא כוח האישה כי הגם שאין עילות גירושין, אך מאחר שהבעל עומד בסירובו לשלום בית ואינו משתף פעולה, תיאור האישה לקבל את גטה אם יינתן פיצוי כספי.

הבעל סירב לכך, ולא הסכים לסדר גט עד שתיתן הכרעה בעניין הפיצויים. טענת הבעל בהקשר לפיצויים הייתה שדי בכך שלקח על עצמו חובות בסך מאתיים אלף ש"ח שנוצרו בחיי הנישואין.

להלן ציטוט מדברי הבעל:

"אני מוכן לגט אבל כיון שצד האישה העלה טענה חדשה של פיצויים, אבקש לדון על כך לפני מתן הגט, שכן ייתכן ויקבע סך פיצויים שלא אוכל לעמוד בו".

בהחלטה שניתנה בתאריך כ' בשבט תשע"ו (30.1.2016) חזר בית הדין על הכרעתו שאין האישה מחויבת לקבל גט, אך הוסיף כי דרישתה לפיצויים איננה יכולה להתברר מאחר שהעניינים הרכושיים אינם מונחים לפני בית הדין אלא נמצאים בסמכות הערכאה מקבילה. ומאחר שאופן חלוקת הרכוש מהווה יסוד מכריע בשאלת זכאות האישה לפיצויים, לפיכך אין אפשרות להכריע בכך עד לאחר מתן פסק הדין על ידי בית המשפט.

6. בתאריך ב' באדר א' תשע"ו (11.2.2016) במסגרת תיק גירושין וסידור גיטין שנפתח על ידי הבעל, הודיעה האישה על ידי בא כוח כי מאחר שהניסיונות לשלום בית עלו בתוהו, היא נענית לדרישת הבעל ומבקשת לסדר בהקדם גט ביניהם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תגובת הבעל לבקשה זו הייתה, שהאישה יכולה מצדו להשתמש בגט שהופקד בבית הדין על ידו שלוש שנים מוקדם יותר לצורך ביטול עיכוב יציאה, בתאריך ט"ז בכסלו תשע"ד (19.11.2013) (בזמן פתיחת תיק הגירושין הראשון על ידי הבעל).

ניתנה החלטה של בית הדין שאין להשתמש בגט הישן, מטעמים הלכתיים וטכניים, ויש לסדר גט חדש.

נקבע מועד לסידור גט חדש. אך הצדדים לא הגיעו להסכם ובעקבות כך בתאריך כ"ב באדר ב' תשע"ו (1.4.2016) התיק נסגר.

7. מיד לאחר מכן, בתאריך כ"ח באדר ב' תשע"ו (7.4.2016), פתחה האישה תיק לתביעת גירושין שבו היא כותבת:

"לאחר שהתברר כי הנתבע התל כתובעת וכבית הדין במשך יותר משנתיים וחצי, נאלצת התובעת להגיש בזה את תביעתה לזמן בדחיפות את הנתבע לסידור גט וככל שימשיך לסרב לחייבו בגט, וזאת בכדי למנוע המשך עגינותה על ידי הבעל".

בדיון שהתקיים בתאריך ט"ו בסיון תשע"ו (21.6.2016) וכן גם בבקשות שונות וכן בסיכומים שהוגשו על ידי הבעל, פרס הבעל את משנתו החדשה, לפיה הוא חוזר בו מרצונו להתגרש והוא מעוניין לחזור לשלום בית עם האישה. נימוקו של הבעל מתבסס על כך שיסוד תביעתה של האישה לגירושין נעוץ בתביעתו שלו, ומאחר שהוא חוזר בו אין לקבל את תביעת האישה. השינוי בגישתו של הבעל נגרם עקב כך שלדעתו החלטת בית המשפט בענייני הרכוש היא מוטית לרעתו, ומכיוון שכך הוא דורש שהדיון בענייני הרכוש ידון בבית הדין ולא בבית המשפט. כל עוד לא מתקיים תנאי זה מודיע הבעל שאינו מוכן להתגרש והוא מעוניין בשלום בית. בדברי הסבר שנתן הבעל לתפנית ביחסו לאישה כתב הבעל כי היות שעברו כבר שנתיים וחצי מאז תביעתו לגירושין, וסיכויי כעת למצוא שידוך ראוי פחתו, על כן הוא מוכן להתפשר ולחזור לחיות עם האישה.

לאחר מכן הגיש הבעל את סיכומיו בהם הוא חוזר על דרישתו לשלום בית כל עוד וענייני הרכוש לא יעברו לסמכות בית הדין הרבני.

נמצאנו למדים, שאף על פי שהורתו ולידתו של תיק זה הוא במסגרת תביעת גירושין של הבעל ותביעת שלום בית של האישה, הרי שבשלב מאוחר יותר התהפכו היוצרות והאישה היא שמבקשת גירושין בעוד הבעל מבקש שלום בית.

נקודות לדיון

כנות דרישת הבעל לשלום בית

האם יש מקום לדרישתו של הבעל לשלום בית? בירור הכנות של הבעל בדרישתו הנוכחית לשלום בית הכרחי מאחר שאם יתברר שהדרישה של הבעל אינה כנה, ברור שאין מקום להתייחס אליה ויש להניח שהמצב הקודם נמשך ולפיו הבעל מעוניין בגירושין, ואין כאן אלא עילה טקטית למקצה שיפורים כלכליים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דרישת האישה לחיוב גט

האם יש עילות לחיוב גירושין? האם יש מקום להיעתר לדרישת האישה לחייב את הבעל בגט? ובאיזו עילה?

האם יכול הבעל להתנות את מתן הגט?

יש לדון בעניין התנאותו של הבעל בכך שהגט ינתן רק לאחר שהדיון בענייני הרכוש יעבור לבית הדין. תחילת הדיון בעניין זה נסובה סביב דבריו המפורסמים של המהרשד"ם (אבן העזר סימן מא) לפיו אין לכופ גט אם הבעל מוכן לתת גט אך מגביל זאת בקיום תנאים שונים.

דיון והכרעה

דרישת הבעל לשלום בית. תחילת דבר, יש לברר היטב את כנות דרישתו של הבעל ככוונתו לשלום בית. שכן הבהרת דבר זה היא נקודת המפתח סביבו תיסוב הכרעת הדין והיא תעבור כחוט השני בכל הנושאים הנידונים.

עייין בשורת הדין (חלק ו עמוד קמ) מאמרו של הרב אטלס זצ"ל שכתב:

"בתביעות לשלום בית חובה על בית הדין לבדוק ולבחון האם אין בה משום הערמה ומרמה. הדרך היחידה לעמוד על כנות התביעה האם היא הוגשה בתום לב אם לאו היא רק בדרך 'אומדנא'. שהרי בתביעות לשלום בית אין בידי בעלי הדין האמצעים והכלים להוכיח ולבסס את תביעותיהם וטענותיהם, שהרי הטענות שביניהם הם בתחום שבינו לבינה, ולכן הדרך של ה'אומדנא' היא הכלי היחיד להגיע לבירור התביעות. על מנת להגיע לאומדנות מוכיחות חייב בית הדין להיכנס לפני ולפנים של חיי בני הזוג והחיים המשותפים, וכיצד התנהלו לפני הגשת התביעות. אין לבית הדין להתייחס אך ורק לעובדות ולהתנהגות הצדדים כפי שהן בעת הדיונים, היות ולתביעה לשלום בית עלולות להיות מגמות פסולות והכותרת "שלום בית" יכולה להיות מסך עשן וכסות עיניים להסתרת הכוונה האמתית להפיק תועלת ממונית".

כאמור, הבעל הוא שפתח ראשון בתביעת גירושין. תחילה כששכנע את האישה להגיע להסכמות, ולאחר מכן, כשהתחרטה האישה, כאשר הגיש לבית הדין תביעת גירושין. להלן תמצית דברי הבעל מפיו ומפי כתבו:

בכתב התביעה כתב הבעל כי:

"אין כל סיכוי לנישואין אלה, גם לאור הייעוץ המקצועי הפסיכולוגי שקיבלו הצדדים והחזקת האישה בבעל לא באה אלא מתוך נקמנות שלה או של היועצים שלה."

עוד כתב: "לאישה קשיים רבים מנשוא בקיום תשמיש, בעיה שעד היום האחרון לא נפתרה למרות טיפולים שקיבלה."

ובפרוטוקול הדיון מיום כ"ה באדר ב' תשע"ד (27.3.2014):

"בית הדין: מה עילת הגירושין?"

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הבעל: חוסר התאמה מהקצה לקצה, חוסר התאמה אדיר, יש בעיה בתשמיש, סובלת מכאבים.

ושם:

בית הדין: היא מושיטה יד לשלום, מבקשת ללכת ליועץ מוסכם.

”הבעל: כשהלכתי ליועץ, הלכתי כדי לשמוע את דעתו, היא אמרה ליועצת שמוכנה להמשיך בטיפול והייתה אֵתה בהתכתבות של מיילים, מסקנת היועצת הייתה – חד וחלק – גירושין, והיועצת גם התייעצה עם רבנים.”

ובהמשך:

”בית הדין: דיון ראשון בדרך כלל הוא עשר דקות ואתם פה כבר שעה, נשאל את הבעל שאלה ישירה, אמרת שאתה מוכן ללכת ליועץ ולשתף פעולה, האם יש לך איזה שהוא רגש אליה, אם אין לך אז אין טעם ללכת ייעוץ יכול לעזור אם עדיין יש זיקה, אז אנו שואלים האם יש עדיין איזו זיקה אליה?”

הבעל: אומר בכנות רבה, אם לא נולד במשך ארבע שנים – לא יודע אם ייוולד. אבל אם יאמר היועץ לאור הנתונים שלי והנתונים שלה, ואני רוצה לומר שבעבר אמרתי ליועצת ‘אני מוכן להשקיע דברים’ ושאלתי: ‘האם בעוד עשר שנים יהיה לי טוב?’ ואמרה שלא יכולה לענות לי, אם יאמר שיש סיכוי אהיה מוכן.”

לפי המלצת בית הדין, באותו דיון פנה הזוג ליועץ נוסף כדי למצות את האפשרות לכונן שלום בית ביניהם.

הזוג הלך כביכול ליועץ אצל עובד סוציאלי – הרב מילרוד, אך מתוך חו"ד של העובד הסוציאלי מתברר שהבעל לא שיתף פעולה כלל. כך כתב העובד הסוציאלי:

”האישה טוענת שהיא מעוניינת בשלום בית, ולפי התרשמותי היא אכן מעוניינת בשלום בית. הבעל טוען שאין לו אימון באשתו וכו'. הוא אינו מעוניין בהמשך הקשר. במצב הנ"ל לא מתאפשר לי לעשות שלום בית.”

בבקשה נוספת שהגיש הבעל לבית הדין מצורף מכתב כותב הבעל:

”חלומות האישה בקשר לשלום בית הם חלומות שווא, הבעל איבד בה כל אימון נוכח מעשיה מאז הפירוד – לפני שנה. היא אינה מתעברת בשל בעיות גניקולוגיות שלא נפתרו במשך שלוש וחצי שנות נישואיהם.”

במכתב הבהרה לבית הדין מתאריך כ"ו בסיון תשע"ד (24.6.2014) כתב הבעל: ”היא מבינה היטיב שאין שום בסיס לשלום בית, ואם במהלך שלוש וחצי שנים לא הצלחנו לבנות משהו, אף בעתיד לא יבנה כלום!”

ובהמשך שם: ”אין שום מקום לנישואים אלו ולא יהיו להם מקום!” (ההדגשה במקור).

ובפרוטוקול הדיון מיום י"ג במרחשוון תשע"ה (6.11.2014) בחקירת בא כוח האישה את הבעל:

”ש': ארבע שנים אתה אומר שהנישואין ביניכם לא היו בסדר. האם אתה מוכן היום ללכת ליועץ?”

ת': לא, אני לא רוצה ללכת, אני סולד ממנה לא רוצה להיות אתה יחד הלכנו מספיק ליועץ. זה סתם סחבת היא יודעת והיא לא רוצה שלום בית.”

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ושם:

"לא היה קשר מספיק בשביל לעשות שלום בית אם אין כלום, אין עם מה לעשות שלום בית רק אחרי הפיצוץ אמרו לי שנלך אז הסכמתי. אם אין חיבור אין מה לנסות. אחרי שהגענו למצב שאין כלום הלכנו ליעוץ אם יש בכלל מה לעבוד יחד החיבור הזה אפילו לא היה. אמרה היועצת נחליט כן או לא היא אפילו לא הזדעקה למנוע את זה. שלום בית עושים רק אם יש קשר."

כמו כן, לאחר שהאישה פתחה תיק לסידור גט עקב אי שיתוף הפעולה של הבעל בניסיון לשלום בית.

בתאריך ז' בסיוון תשע"ו (13.6.2016) (דיון בתיק סידור גט) הגיב בא כוח הבעל:

"תגובת הבעל לבקשת האישה לזמן הצדדים לסידור גט: האישה יכולה ורשאית ומוזמנת לקבל את הגט שהושלש בעבורה בבית הדין, על פי תביעת הגירושין שהגישה – בכל עת".

יש להדגיש שתגובה זו הוגשה כחודש ימים לפני פתיחת תיק שלום בית על ידי הבעל, בזמן זה הוא עדיין דבק בעמדתו שיש לצדדים להתגרש ויפה שעה אחת קודם.

הארכנו מעט בהבאת פרטי הדברים כדי שאפשר יהיה לעמוד כראוי על טיבו וגישתו האמתית של הבעל לחיי הנישואין שלו עם האישה.

שלל ההתבטאויות שנשמעו מפי הבעל במשך הדיונים ובמכתביו השונים לבית הדין, העדויות מן היועצים המקצועיים הן הפסיכולוגית והן העובד סוציאלי, ועל כולנה – מעשי הבעל עצמם שדרש גירושין במשך שלוש שנים, בדרישות חוזרות ונשנות, בדיונים ובבקשות, כפי שהובא לעיל ברקע הדברים, מלמדות שמטרת הבעל הייתה ונותרה אחת – גירושין.

נמצא, שתביעת הבעל לשלום בית בשלב זה של הדיונים, אינה עולה בקנה אחד עם ההיסטוריה המשפטית שהובאה לעיל.

גם גישתו העכשווית של הבעל, מלמדת שאין הוא מתייחס ברצינות לדבריו בנוגע לשלום בית. יש להדגיש כי הבדיקה העיקרית בתביעה לשלום בית, היא במכלול המעשים הנלווים לבקשה מעין זו. לא די באמירה גרידא שיש רצון ל"שלום בית", הבדיקה היא האם הייתה יוזמה לחידוש הקשר, מניעת הפרעות שונות בחיי הנישואין, פנייה לצד השני וכדומה.

למותר לציין שדבר מכל אלו לא נעשה בנידון דידן. לא הייתה כאן קריאה לאישה לחזור לבית מכיוון שהבעל רוצה בה, אלא חשבון כלכלי קר ומחושב של הבעל אם משתלם לו לחזור לאישה או לאו.

הדבר בא לידי ביטוי בצורה ברורה בכך שהבעל רואה בשלום בית זה מעין "נישואין שניים" אשר אפשר "להתפשר בהם". דבריו (יובאו להלן) שכעת הוא מוכן לשוב לאשתו ולחיות אתה כ"אישה בנישואין שניים", מעידה על רמת הזלזול שלו באישה, ועל כך שאין הוא באמת מוכן לשלום בית שפירושו חזרה ושיקום של מצב הראשוני.

למעלה מזאת, נראה כי יש חוסר הבנה בסיסי מצד הבעל במהותה של תביעת שלום בית. שכן, אף על פי שבית הדין מורגל בתביעות שלום בית טקטיות שמטרתן לשמור על זכויות כאלו ואחרות, אך על כל פנים ביסוד התביעה מונחת בקשה לשלום בית ולחיים תקינים ורק שיש בהם פגם של חוסר כנות, ועל כן במקרים אלו שומה על בית הדין לבחון כל מקרה לגופו אם יש מן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הצדק בתביעה. אך הגדיל לעשות הבעל דנן כאשר הצהיר באופן גלוי ובמפורש שכל עניינו בשלום בית נובע מן החשבון הכלכלי גרידא.

ובפרוטוקול הדיון האחרון מיום י"ד בסיוון תשע"ו (20.6.2016) הגיבה האישה על דבריו ברצונו בשלום בית:

"בית הדין לאשה: מה דעתך?

האישה: אני לא רוצה לחזור אליו. כשרציתי זה היה מכל הלב.

בית הדין: למה לא?

האישה: כל הביטויים ששמעתי כל במהלך כל התקופה, אני ממש לא מעוניינת לחזור, אני חושבת שאני עבדתי על עצמי בתקופה הזו, ואני לא שם אני יכולה לקבל משהו יותר אמתי משהו יותר אמתי, ולא אחד שעובר שטיפת מוח מהסביבה, דיבר אליי בביטויים ממש לא יפים [...]"

תוך כדי דיון שוב הפך הבעל את גישתו, וביקש להתגרש ומיד:

"הבעל: אני מוכן לתת גט עכשיו. בית הדין: אתה יורד משלום בית. בעל: היא לא רוצה שלום בית אני מוכן לתת גט, אבל בתנאי שהם פותחים את כל הדיונים גם ברכוש אחרי הגט רק בבית הדין וסוגרים את כל התיקים בבית משפט.

בא כוח האישה: 'יצא המרצע מן השק'.

הוא התחיל בזה שרוצה שלום בית – לאהוב אותה, אחר כך הוא אומר שרוצה כסף.

הבעל: אני מדגיש: בגלל שהיא לא רוצה.

בא כוח האישה: הוא במשך תקופה ארוכה הוא התעלל בה, תבע גירושין בלי עילה, היא הסכימה להתגרש עם פיצויים, אז הוא אומר, אני רוצה להתגרש אבל יש אפשרות שאצא בלי פיצויים כי היא רוצה להתגרש, ולא רק שלא אשלם אלא היא תצטרך לשלם לי פיצויים.

מדובר ב'נבלות'."

ובסיכומים כתב הבעל:

"מותר לי לחזור ממה שאמרתי שהיא מאוסה בעיניי. אשתי [...] אינה חלילה מאוסה בעיניי. חלפו שלוש שנים – וראיית החיים שלי השתנתה לחלוטין. השנים עושות את שלהן. ומחכימים. כזיווג שני – כבר אינה מאוסה בעיניי, איני סבור שאמצא שידוך טוב ממנה. היום כאשר אני בן שלושים ואחת שנים, עמוס חובות ללא פרוטה לפרוטה. אפשר להתפשר."

כלומר, גם לדברי הבעל רצונו העיקרי הוא להתגרש, אלא שלא "שווה" לו להתגרש בנסיבות הכלכליות הנתונות ולפיכך הוא מוכן "להתפשר" ולראות את החזרה לשלום בית כ"נישואין שניים".

העולה מדברי הבעל, שבאופן גלוי ומוצהר השיקול המנחה אותו בבקשת שלום בית הוא שיקול כלכלי טהור, כאשר השיקול הבינאישי, המוטיב המרכזי אשר אמור להוות את גורם ההכרעה בשאלת שלום הבית, נעלם לחלוטין. ולכל היותר הבעל יהיה מוכן לראות את חזרתו לשלום בית כ"נישואין שניים".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אפשר להמליץ שמצב זה אינו מוגדר כתביעת שלום בית חסרת כנות, אלא שאין זה כלל תביעת שלום בית, אלא תביעה רכושית טהורה במסווה של שלום בית.

הבעל טען כי אינו מוכן לתת גט כל עוד ומונחת בבית המשפט התביעה של האישה לענייני רכוש, ובמיוחד לאחר פסק הדין המפלה אותו לדעתו. לאמור, נקודה זו היא שהנחתה את הבעל לבקש שלום בית. וזאת ע"מ לנסות להימלט מאימת ההפסד הכספי שעלול הוא לספוג לדעתו, שלא כדין.

אין אנו מתיימרים להיכנס לאשורם של דברים בנוגע לענייני הרכוש. כאמור, בית המשפט קנה סמכות בעניינים אלו ובית הדין מנוע מלהתערב בהם, אין כאן משום הבעת דעה לגופם של דברים באשר לפסק הדין של בית המשפט, אלא אך ורק קביעה, לאור הממצאים שהובאו לעיל, שפסק הדין הזה שהיה למורת רוחו של הבעל הוא אשר גרם לו להרהר על שלום בית.

ברם, ברור שהמוטיב הכלכלי לא יכול שיהיה הברומטר עליו תקום או תיפול השאיפה לשלום בית ולחילופין לגירושין.

לאור האמור, בית הדין מוצא לנכון לדחות את תביעת שלום הבית של הבעל.

דרישת האישה לחיוב גט

כאמור, בתחילת הדרך האישה היא זו שביקשה שלום בית אך כעת מבקשת חיוב גט.

ההסבר שנתנה האישה לשינוי בגישתה הוא, שמאחר וכבר שלוש שנים היא מעוגנת בפועל, וללא שהביאה ילדים לעולם, ללא שלום בית מחמת סירובו של הבעל מצד אחד, וללא גט מצד שני, היא הגיעה למסקנה כי אין היא מסוגלת להמשיך לחיות עם הבעל, אין היא מאמינה בו, ועל כן היא דורשת גט.

להבדיל מן הבעל שהיפך את דבריו מדרישה לגט לדרישה לשלום בית ללא שום ביסוס והצדקה או הוכחה כלשהי, האישה השכילה להבהיר כי השינוי שחל אצלה נבע משינוי מציאותי, ומן העובדה כי החל ביום הפירוד ועד היום הזה, למרות ניסיונותיה הרבים, היא לא הצליחה לקבל גט מן הבעל אף לא לחזור לחיות אתו בשלום. כאשר בשנתיים הראשונות דרשה שלום בית אך קיבלה סירוב מוחלט, ובמשך השנה האחרונה כשביקשה גט, נתקלה בתואנות שונות ותירוצים שונים להתחמק ממתן הגט. כך למשל, כאשר הבעל ביקש שישתמשו בגט שהופקד על ידו בבית הדין כפיקדון לשם ביצוע הגירושין ואף על פי שבית הדין הבהיר לבעל בהחלטותיו מספר פעמים כי יש צורך בגט חדש, סירב הבעל להופיע לסידור גט. נסיבות אלו אשר נבנו במהלך השנים האחרונות הם אלו שיצרו את השינוי בגישתה והם שהביאו אותה להבנה כי נכון יהיה לדרוש גט.

ברם, דרישת האישה לגט וסירובה לשלום בית, מוצדקת ככל שתהיה, אינם עילה לחיוב גט. לשם כך יש לחזור ולדון בעיקר הגדרת הדין וממנו נבוא להכרעת הדיון הנוכחי.

עילות גירושין

חיוב הבעל בגט משום מניעת חיובי אישות

א. הנה, מאחר שנתברר שהבעל הוא זה שיזם את הגירושין וחתר להם כל העת, בה בשעה שהאישה חפצה בשלום בית ואף פתחה לשם כך תיק בבית הדין, ומאחר שנתברר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שהבעל אינו באמת מעוניין בשלום בית אלא מן השפה ולחוץ, אפשר אפוא לומר שההגדרה הדינית הנכונה של הבעל היא של בעל המעגן את אשתו, אינו חפץ בה, אך אינו פוטר את אשתו בגט עד אשר תיאות לצאת ללא פיצוי כתובה וללא כסף.

דבר ברור הוא שהבעל אינו יכול להחזיק את האישה כבת ערוכה.

האישה, זה שלוש שנים, מתגוררת בירושלים והוא בנתניה. וכי ייתכן שמצד אחד ימאן הבעל להיות נשוי לה ומאידך גיסא יסרב לפטרה בגט?

בנידון דידן, במשך כשלוש שנים הבעל מונע מהאישה 'שאר, כסות ועונה' למרות רצון האישה ותביעתה לשלום בית. לו היה הבעל חוזר בו כעת באמת ובתמים היה מקום לדון בדבר צדקת טענת האישה לגט כיום, אך מאחר שהוברר לעיל שאין כוונת הבעל כלל לחזור לאשתו ואין פניו לשלום בית כלל ועיקר, נמצא שדינו הוא ככל בעל המורד מחיוביו שנמלכים באישה אם ברצונה לחכות או לצאת, וכמבואר (סימן עז סעיף א) לגבי בעל המורד על אשתו "ואם היא רוצה כופין אותו מיד להוציא". ומאחר שהדבר תלוי ברצונה, מה שחיתתה וקיוותה במשך שנתיים וחצי שבעל ישוב אליה, אינו מונע ממנה כעת לשנות את דעתה ולרצות לצאת מן הבעל.

והרי דברים קל וחומר, אם כאשר הבעל אינו ממלא את חיוב המזונות כלפי אשתו כתב השולחן ערוך שחייב להוציאה כמבואר בסימן ע', וביאר החתם סופר (סימן קלא) שהוא מפני שחלק מהותי מהאישות היא חיוב המזונות וזה לשונו:

"אבל הכא חוב המזונות היינו האישה בעצמה כיון דנישאת לו אדעתא דמזונות ואם אין מזונות אין אישות ונשואין שפיר כופין להחזיר האישה על מקומה הראשון דהיינו שיגרשנה ולא תהא אגידא ביה."

ואם כשמחסר פרט אחד של מזונות חייב להוציא מפני שאין "אישות ונישואין", כל שכן שאין אישות ונישואין כאשר הבעל מורד לחלוטין ואינו חפץ בעיקר האישות כלל שיש לחייבו להוציא.

חיוב הבעל לגרש מדינו של רבנו ירוחם

ב. עוד יש לומר שדבריו של רבנו ירוחם (מישרים חלק ה נתיב כג) לעניין בעל ואישה המורדים זה על זה, שחייב לגרש, נכונים לנידון דידן.

כידוע, ביחס לצדדים שאינם חפצים זה בזה אלא שצד אחד מעגן את רעהו, כתב רבנו ירוחם בספר מישרים (חלק ה נתיב כג) את דבריו וזו לשונו:

"וכתב מורי ה"ר אברהם בן אשמעאל, כי נראה לו שאישה שאמרה לא בעינא ליה יתן לי גט וכתובה, והוא אומר אנא נמי לא בעינא לך אבל איני רוצה ליתן גט, מסתברא דאין דנין אותה במורדת להפסידה כלום מעיקר כתובה ונדוניא, אלא מיהו משהינן לה תריסר ירחי אגיטא דילמא הדרי בהו, לאחר שנה כופין אותו לגרש והפסידה תוספת וכל מה דיהיב לה מדיליה, דאדעתא למישקל ולמיפק לא יהיב לה."

והגם שבתחילה לא רצתה האישה גט, מאחר שהיום היא רוצה את הגט וגם הבעל אינו רוצה בה כפי שהוכח לעיל, נתקיים לפנינו דינו של רבנו ירוחם שבעל ואישה המורדים זה על זה יש לכפות את הבעל על הגירושין. ואם לידי מדה זו של כפייה לא הגענו, אך על כל פנים ודאי שהבעל חייב בגירושין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ג. יתרה מזאת, מאחר שכל הסיבה שהיום האישה לא רוצה את הבעל היא בגלל דרכו והתנהגותו של הבעל במשך השנה האחרונה, כאשר היתל בה הלוך ושוב כשסירב בפועל לתת לה גט. אם כן אפשר לומר שהוא זה שגרם לכך שהאישה לא תרצה בו בצדק. ומשכך, אין לו להלין אלא על עצמו על שגרם למצב הדברים כפי שהם.

לאור האמור, יש לחייב את הבעל לתת גט פיטורין לאישה.

האם יכול הבעל להתנות את מתן הגט?

הבעל טוען שמאחר והעניין הרכושי נידון בבית המשפט, ולדבריו בית המשפט פסק לרעתו שלא כדין, וזיכה את האישה בסך של מאה אלף ש"ח שלא כדין, לפיכך אין הוא מסכים לתת גט קודם שהסמכות תעבור לידי בית הדין. טענת הבעל מסתמכת על דברי המהרשד"ם הנודעים, לפיהם אין לכופף גט במקום שהבעל מוכן לתת גט אלא שמתנה זאת בקיום תנאו. לפיכך, מסרב הבעל לתת גט עד שלא ידונו בבית הדין על ענייני הרכוש כפי דין תורה.

דברי מהרשד"ם לא נאמרו ביחס לנדון דידן מכמה סיבות וכפי שאפרט להלן:

ראשית נצטט חלקים ממה שכתב אחד החתומים מטה בעניין הסבר דברי המהרשד"ם בפסק דין 292067/5 (לא פורסם).

"כידוע, רבים חולקים על המהרשד"ם. אולם [גם] אם ההלכה כמהרשד"ם ונלך בפרשנות מחמירה לדברי המהרשד"ם, ונאמר שכל בעל המחויב בגט או כפוי לגט, יוכל בתמורה למתן הגט לדרוש ולהתנות תנאים כספיים ככל העולה על דעתו, ועד שלא תתקבל תביעתו שוב לא נוכל לחייבו בגט שהרי הבעל טוען ואומר שעקרונית הוא מסכים ליתן גט. לא נמצא את ידינו ואת רגלינו בכל דיני הגירושים. וזאת מהסיבות הבאות א. הביטוי המופיע פעמים רבות בהלכה "יוציא ויתן כתובה". כיצד זה מתיישב עם דברי המהרשד"ם. כיצד יתחייב בעל לשלם כתובת אשתו, לעולם יתנה הבעל את הסכמתו ליתן גט בויתור מצד אשתו על כתובתה וחלילה בטלה ההלכה "יוציא ויתן כתובה". ב. כמעט בכל פסק דין לחיוב, יוכל הבעל להכניס תנאים ולהתבסס על דברי המהרשד"ם ולדרוש כספים שאינם מגיעים לו, וכידוע ברוב המוחלט של התיקים הסכסוך והעיכוב במתן הגט נע סביב פיצוי כספי וחלוקה כספית של נכסי הצדדים.

בנדון דידן הבעל בדיוניו בפנינו דרש לחייב את האישה בגט. אולם מנגד ביקש [...] "

כך גם בנידוננו הנוכחי שבו שתותר לו על כתובה ופיצוי כתובה, לאחר מכן ביקש גם לשנות חיובים שחויב בהם בבית המשפט. ונצטט את המשך הדברים בפסק הדין האמור:

"המהרשד"ם נמצא בשו"ת מהרשד"ם חלק אבן העזר סימן מ"א וזו לשונו:

'שאלה: רחל שומרת יבם מן האירוסין שנפלה לפני ראובן היבם, והוא גדול בשנים ויש לו אישה ובנים והיבמה היא נערה יתומה. והנה בקטנותה פסקו קרוביה לנשואיה ממה שהניח אביה סך גדול ובכך אירסוה לבן גילה, ויהי היום שנפלה לפני ראובן היבם הנזכר טוענת הנערה הנזכרת שאינה רוצה להתייבם לראובן הנזכר, יען היא ילדה ורוצה להנשא לבחור מעם דומה לה, והיבם הנזכר הוא גדול בשנים והוא מטופל באשה ובבנים, גם רחל הנזכרת טוענת ואומרת שאף אם היבם ראובן הנזכר אומר לייבמה, אין כונתו לקיום מצות ייבום, לפי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שכבר גלה דעתו ואמר שהוא מעגן את היבמה הנזכרת לפי שלוי אחי אבי היבמה הנזכרת הוא נשוי עם לאה דודתו של היבם הנזכר וירא ראובן היבם הנזכר שאם יחלוץ לרחל הנזכרת שמא ישאנה לוי הנזכר, ועל לאה דודתה, או שמא יגרש ללאה כדי ליכנס לרחל הנזכרת, אם כן, בכי האי גוונא דגלה אדעתיה שאין כונתו למצות יבום, מי אמרינן דיכולים לכופו ולחלוץ אי לא.

ועל כך השיב המהרשד"ם תשובה ארוכה ולקראת סוף התשובה כתב:

[...] בנידון דידן דיכול לחלוץ או לייבם היה נראה שהיה הדין נותן לומר לו חלוץ או ייבם, וכל שכן אם הדין הוא שמוכרת אפילו לכתחלה דכיון דהדין עשתה אם כן יכולין אנו לכופף אותו לחלוץ כל זמן שלא ירצה לייבם וכל שכן שיש לנו לומר כן כיון שמצד אחר יש לומר דבלאו הכי הדין היה נותן לכופף לחלוץ, כיון שהוא נשוי אישה ויש לו בנים לפי דעת גדולים מהפוסקים האחרונים. אלא שמכל מקום לא סמכתי על דעתי אפילו בזה, ובפרט כי נאמר לי כי היבם אדם כשר ואין כונתו רק שלא תנשא יבמה זו לדודה שהוא איש כבר בא בימים, וכונת דודה לגרש אשתו הנשואה לו שהיא דודתה של היבם וליקח בחורה זאת על זאת, אני אומר שכיון שהדבר תלוי בזה שראוי לאסור עצמה מן האיש הזה, רצה לומר בעל דודתו של היבם בכל חומרות שאפשר ובעל דודתו גם כן להביא הדבר לידי גמר טוב בלי ערער פקפוק ובבטחון זה יחלוץ היבם, ולא נצטרך להביא עצמנו בשום צד כפיה זו הוא הדרך הישרה והברורה בעיני כדי שלא לעשות כפיה.

ובסוף התשובה כתב:

אחר שהיבם רצונו לחלוץ אלא שכוונתו שלא תנשא יבמתו זאת לדודה נשוי לדודתו שאם כן אי אפשר לכופו לחלוץ בשום צד, ואמרתי אני בלבי שאין ספק שאפילו שאותם שאמרו חכמים במשנה בפרק המדיר ואלו שכופין מוכה שחין כו', שלא אמרו שכופין אותו לגרש אלא אם אינו רוצה לגרש כלל, אבל אם ירצה לגרש אלא שרוצה להטיל אי זה תנאי בגט בזה ודאי לא אמרו שכופין לגרש בלא תנאי ומי שיכוף בדרך זה כמעט הייתי אומר שחזר ונפל במכשול הכפיה [...] ובחפשי בדין התנאי מצאתי בבית יוסף אבן העזר סימן קמ"ג [...]:

"מצאתי בס"ה דינים שכתב בסוף ספר חזה התנופה:

אף על פי שנותן גט לאשתו על מנת שלא תלכי לבית אביך, שהגט כשר והתנאי קיים אין לשום אדם שישתדל בגט שיתן בתנאי כזה כי אין ספק שלא יתקיים התנאי זה שאי אפשר שתעמוד על נפשה מלכת לבית אביה, ונמצא גט בטל ובניה ממזרים למפרע, אם המגרש הזה מאלו שכופין לגרש ולא רצה לגרש רק בתנאי זה, אין שומעין לו וכופין לגרש בלא תנאי זה. עכ"ל."

[...] אלא ודאי דוקא תנאי זה שכמעט נמנע להתקיים, הוא דקאמר שכופין לגרש בלא זה הא תנאי אחר שנקל לקיים אין ספק שהכופה לגרש בלא תנאי מרבה ממזרים [...] והוא הדין והוא הטעם לדין דקיימא לן דאין כופין לחלוץ דלא כפינן ליה אם ירצה לחלוץ כאשר יהיה בטוח שלא תנשא יבמתו זאת לאותו פלוני וא"כ הנראה לע"ד שאין ראוי לכופו אפי' להתרחק ממנו כנו"ל אם ירצה לחלוץ על דרך הנזכר.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כלומר המהרשד"ם דיבר על התנאת תנאי קל לקיום – 'שכוונתו שלא תנשא יבמתו זאת לדודה נשוי לדודתו', ומנגד – לאחר חליצה תוכל להתחתן עם כל העולם."

בנוסף, ראשונים ואחרונים רבים חלקו על המהרשד"ם [כמובא בפסק הדין הנ"ל]:

"הרשב"א בתשובה (חלק ד, רנו) כתב:

'אלא לעולם, כל שהוא חייב להוציאה אינו רשאי להתנות עליה שלא תנשא לכל מי שתרצה, וכל מי שגירש כן כופין אותו שיחזור ויגרש בגט גמור בלא תנאי. ואפילו במי שגירש מדעתו בתנאי כזה, כופים אותו לגרש בגט גמור.'

והובאה התשובה בבדק הבית (אבן העזר סימן קמג).

המהריק"ש בספרו ערך לחם (אבן העזר סימן קנד) דחה את דינו של המהרשד"ם, וכתב עוד (בסימן קמג) לגבי דיוקו של המהרשד"ם מדברי חזה התנופה:

'ונ"ל דלא שבקינן מאי דקאמר הרשב"א בהדיא, משום דיוקא. דאפשר דלרווחא דמילתא קאמר, אי נמי כך היה המעשה שהשיב עליו, ולא תידוק מידי.'

גם הרשב"ש (בתשובה רח ובתשובה שפג) הביא הלכות הסותרות את דברי המהרשד"ם וזו לשונו [בתשובה שפג]:

'אבל שלא ברצונה אינו מתנה הוא, כגון אותן שכופים להוציא מחמת טענת אישה משום שהדין נותן לגרש, כגון אותם המוזכרים בפרק המדיר וזולתן שהדין נותן לגרש, למה יתנה עליה – יקוב הדין את ההר, ואם אינו רוצה לגרש בלא תנאי – רישיה ליהוי.'

בשו"ת תשב"ץ – חוט המשולש (חלק ד טור א סימן ו) פסק כרשב"ש. וזו לשונו:

'ואם כן, לפי דבריו אסורה היא לגבי דידיה וחייב הוא להוציאה. ואחר אשר האיש הזה הוא חייב להוציאה לאישה הזאת מצד הדין מכל הטעמים הנזכר, אינו יכול להתנות עליה בגירושיה בשום תנאי אלא ברצונה. דכיון שהדין נותן לגרש, למה יכריחה להתנות עליה בשום תנאי, יקוב הדין את ההר ויגרש כפי הדין [...] אפילו אם תתרצה היא בתנאי לקבל התנאי, בי דינא לא שבקינן ליה למעבד תנאה שכן כתב הר"ש בן הרשב"ץ [...]

והנה בבירור מחלוקת זו דנו אחרונים רבים. עיין עוד בספר כפייה לגט (מעמוד ע ואילך). נושא זה עולה חדשות לבקרים בבתי הדין הרבניים הן באזורי, והן בבית הדין הגדול. עיין עוד בשורת הדין (כרך י עמוד קצב, כרך יב עמוד שפא וכרך טו עמוד ססא). ובחילוקי הדינים שנקבעו בבתי הדין השונים על פי הסבר מחלוקת זו.

[...] אכתוב בקצרה הנראה לעניות דעתי.

לדעת כל השיטות כדי להיכנס בבית הספק, האם לא לכוף על הבעל את הגט משום דברי המהרשד"ם, תנאי הוא שהבעל יציב בפני האישה בקשה או תנאי 'שנקל לקיים' כלשונו של המהרשד"ם, וכדבריו שצוטטו לעיל ש'רוצה לגרש אלא שרוצה להטיל אי זה תנאי בגט', בכי האי גוונא לדבריו לא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כופים, אולם 'תנאי זה שכמעט נמנע להתקיים הוא דקאמר שכופים לגרש בלא [תנאי] זה' [...]"

בנדון דידן הבעל דורש דרישות כספיות משמעותיות. מחילה על כתובה ועל פיצוי כתובה ועוד. תביעות אלו הן עיגון האישה וסחיטתה בתמורה לגט.

ברור שבנדון דידן הבעל מציב תנאים כלפי האישה תנאים שלא "נקל לקיים", ואם כך, אפילו להפוסקים כמהרשד"ם, הרי שמקרה דנן דומה לדבריו "תנאי זה שכמעט נמנע להתקיים הוא דקאמר שכופים לגרש בלא תנאי זה".

והנה [כאמור בפסק הדין הנ"ל] מו"ר הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג (בתיק מס' 1-64-5082) הוכיח גם מהתוספות (כתובות עז ע"א דיבור המתחיל "סבורה הייתי שאני יכולה לקבל") שאינם סוברים כשיטת המהרשד"ם, דהתם הקשו התוספות: "קצת תימה דאם כן כל אשה תערים ותשאנו כדי שיתן לה כתובה, שתאמר איני יכול לקבל ויגרשנה. ושמה במקום שיש חשש ערמה אין לה כתובה." לשיטת המהרשד"ם לכאורה לא קשה קושיית התוספות, שכן לשיטתו רשאי הבעל, למרות חיובו או אף כפייתו לגרש, להטיל תנאים בגט, ואם כן רשאי הוא להתנות את הגירושין במחילת הכתובה ולגרשה רק כדי שתמחול לו על הכתובה, ומכך שהתוספות לא כתבו כך העלה הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג: "אלא על כרחך שתוספות לא סבירא להו כמהרשד"ם".

[וכאמור שם] לכאורה יש לשאול סתירה בדברי הרא"ש עצמו, שמצד אחד בתוספות הרא"ש כתב כדברי התוספות דלעיל, ולפי דיוקו של הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג שליט"א התוספות חולק על המהרשד"ם, מנגד חזה התנופה המיוחדת לפסקי הרא"ש (שכתב תלמיד הרא"ש רבי משה די ברושליש – קיצור התשובות מרבו) הוא היסוד לשיטת המהרשד"ם ומשמע ממנו שניתן להתנות תנאים שהאישה יכולה לעמוד בהם.

אך אפשר לומר שאין תוספות חולקים על המהרשד"ם. את הקושיה: מה קושיית התוספות "כל אשה תערים ותשאנו כדי שיתן לה כתובה שתאמר איני יכול לקבל ויגרשנה", הרי לפי דברי המהרשד"ם הבעל יוכל להתנות את הגט במחילתה על הכתובה. אפשר ליישב, לעניות דעתי [כאמור שם]:

"התוספות סוברים שהבעל לא יוכל להתנות תנאי שאישה תמחל על כתובתה, וזאת משום שאין "מחילת כתובה" תנאי שקל לקיימו, ואף המהרשד"ם יסבור שלא ניתן להתנות תנאי שכזה, ואינו דומה להתנאת תנאי קל של החולץ שלא תנשא לדודה נשוי לדודתו.

הראיה שכתובה נחשבת כדבר שאינו קל לתתו או למוחלו

במשנה בכתובות (נד ע"ב) נכתב: "רבי מאיר אומר: כל הפוחת לכתולה ממאתים, ולאמנה ממנה - הרי זו בעילת זנות."

ובגמרא (שם נז ע"א): "רב נחמן אמר שמואל: הלכה כרבי מאיר בגזירותיו." וכך נפסק בשולחן ערוך (אבן העזר סו סעיף ט).

ובגמרא במסכת יבמות (דף פט ע"א): "מאי טעמא תקינו לה רבנן כתובה? כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה."

ביטוי זה ידוע לכול, כלומר אם הבעל יצטרך לשלם סכום עיקר הכתובה – לא תהא קלה בעיניו להוציאה.

והנה עיקר הכתובה הוא מאתיים זוז, ותוספת הכתובה היא לשיטות רבות לפחות למעלה מפי עשרים מעיקר הכתובה. אם חז"ל קבעו ששיעור עיקר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כתובה יש בו קושי לשלם, לא כל שכן שיש קושי לשלם את תוספת הכתובה.

הדיוק מהתוספות שאינם סוברים כמהרשד"ם התבסס על השאלה [...] אם כמהרשד"ם מה קושיית התוספות "כל אשה תערים ותשאנו כדי שיתן לה כתובה שנאמר איני יכול לקבל ויגרשנה", הרי ניתן לומר שמוכה שחין יתנה בשעה שנותן הגט לאשתו שהוא נותן בתנאי שתמחול הכתובה וממילא לא תוכל להערים?

אולם מאחר שהוכחנו לעיל שמחיר הכתובה וכל שכן תוספת הכתובה יש בו משום מחיר וסכום המוגדר שקשה לשלמו – "לא תהא קלה", באותה מידה מנגד, מאחר וכאמור מדובר בסכום משמעותי, יקשה לדרוש מהאשה, שתסכים למחול על סכום שכזה, וממילא תנאי שיציב הבעל לאישה שמוכן ליתן גט בתנאי שתמחול על הכתובה הוא תנאי שקשה לקיימו, ולכן גם כמהרשד"ם יודה שלא ניתן יהיה להתנות ולדרוש מהאישה שתותר על כתובתה, ו'ירד' הדיוק מתוספות [...] שלא כמהרשד"ם.

על פי זה יתיישב גם מה שהקשינו לעיל על כמהרשד"ם: פעמים רבות נכתב בהלכה "יוציא ויתן כתובה" – איך זה מתיישב עם כמהרשד"ם? כיצד יתחייב בעל לשלם כתובת אשתו – לעולם יתנה הבעל את הסכמתו ליתן גט בויתור מצד אשתו על כתובתה, וחלילה בטלה ההלכה "יוציא ויתן כתובה"?

על פי דברינו יש לומר שדרישה של הבעל מהאישה למחול על כתובתה הוא לכולי עלמא תנאי שקשה לקיימו, גם כמהרשד"ם יודה שבעל החייב בגט לא יוכל להתנות תנאי שכזה.

אם נאמר שתוספות אינו חולק על כמהרשד"ם, ממילא גם אין סתירה בדברי הרא"ש [מתוספות הרא"ש לחזה התנופה, וכדלעיל], משום שאין הוכחה מתוספות הרא"ש שהוא חולק על שיטת כמהרשד"ם.

עוד אוסיף: בספר אלו כופין להוציא (הרה"ג יוסף גולדברג שליט"א, בעמוד מב) הרחיב בביאור שיטת כמהרשד"ם וחילק שם חילוק אחר. עיין שם (בהערה 26) שהביא שורה ארוכה של פוסקים שאפשרו לבעל או ליבם להתנות תנאים קודם לגט או לחליצה: שו"ת מהרש"ם (חלק ה סימן ס), אגרות משה (אבן העזר סימן קיא), שו"ת שיבת ציון (סימן צו), מהרי"ק (שורש קב), שו"ת מהרשד"ם ([דין] אבן העזר סימן מא ד"ה ואחר), ריא"ז (בשלטי הגבורים כתובות פח), וכן שו"ת הרא"ש (כלל מג, ג). מכולם משמע שבעל או יבם יכול להתנות תנאים גם אם הוא מאלו שכופין עליו את הגט, והוא – שם בספרו – מבאר שהמשותף לכל אלו הוא שהבעל או היבם מתנה תנאי לקבל חפץ או כסף השייכים לו בדין. דווקא בכהאי גוונא: אם האישה מסרבת לתת, הרי כיוון שהיא מסרבת שלא כדין הרי היא מעגנת את עצמה. אולם ברור שהבעל אינו יכול להתנות תנאים לקבל כספים מאשתו כספים שאינם מגיעים לו על פי דין ועל כן אינו יכול גם להתנות תנאי שתמחל על כתובתה."

בנדון דידן הבעל, כאמור, ביקש שהאישה תמחול על כתובה ופיצוי כתובה כהסכמתו ליתן גט. אלו כספים שאינו יכול לדרוש מאשתו למחול לו: א. משום שאין קל לקיימם; ב. משום שכספים אלו אינם מגיעים לו בדין.

בעניין כספים נוספים בית הדין ישקול זאת במועד בו יקבע בית הדין את פיצוי הכתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תנאו של הבעל הוא טקטי ואינו רוצה לתת גט כלל

נוסיף עוד חילוק: אף אם נניח כדברי המהרשד"ם למרות שיש כאמור רבים החולקים על עיקר דבריו, מכל מקום מתוך דקדוק דבריו נלמד, שבמי שרוצה לתת גט עסקינן, אלא שבנוסף לגט "רוצה להטיל איזה תנאי בגט". כלומר, הבעל יש לו רצון עקרוני לתת גט אלא שהוא מעוניין להשיג עם הגט גם מטרה נוספת (כאשר גם מטרה זו צריכה להיות קשורה לגט. ראה בעניין זה בהרחבה בדברי משפט חלק ב – מאמרו של הרב לאנדסמאן) אך על כל פנים ברור לנו שעם קיום התנאי הוא יהיה מוכן לתת את הגט, ומטרת התנאות אינה לצורך הגט אלא לצורך התנאי. מה שאין כן במקום שהבעל אינו מוכן לתת גט כלל ועיקר אלא דוחה את מתן הגט בלבד ושוב, וחוזר ומתנה תנאי כזה או אחר כאשר כל מטרתו אינה אלא לדחייה חוזרת ונשנית לסידור הגט, התנאה מסוג זה אינה תואמת את הקריטריונים כפי שניסח המהרשד"ם **"אבל אם ירצה לגרש אלא שרוצה להטיל אי זה תנאי בגט"**, מאחר שאינו "רוצה לגרש" וכל רצונו אינו אלא לעכב את הגט בתואנות שונות, בכגון דא ודאי אין שייכות לדברי המהרשד"ם ואי אפשר להיתלות בהם.

ובנידון דידן, יש לבדוק את כנות דבריו של הבעל במה שתלה את מתן הגט בהחזרת הדיונים הרכושיים לבית הדין ולבחון אם פרטי המקרה דנן תואמים לדיון של המהרשד"ם.

וניחזי אנן: סדר הדברים כך הוא: עוד בזמן שעל שולחן בית דין הייתה מונחת תביעת הבעל לגירושין, בתאריך י"ט באלול תשע"ה (3.9.2015) הביעה האישה את הסכמתה העקרונית להתגרש, אך הבעל דחה את מתן הגט בתואנות שונות ומשונות.

תחילה התנגד הבעל לתת גט עד לפסיקה בעניין הפיצויים שדרשה האישה. זאת אף על פי שבית הדין הבהיר לאישה שאין לדון בפיצויים עד לאחר פסיקת בית המשפט בעניין הרכוש (דבר זה חזר והוקבע לאחר ערעור בעניין לבית הדין הגדול, שנדחה). בתגובתו הודיע הבעל שאינו מוכן לתת גט עד שבית הדין יפסוק בעניין הפיצויים, ובית הדין שב והבהיר שאינו יכול לדון בעניין הפיצויים והכתובה עד לאחר סיום הדיון בערכאה המקבילה בעניין הרכוש, ואין לכרוך את מתן הגט בשאלת הכתובה והפיצויים.

לאחר מכן, כאשר האישה תבעה להתגרש, ובתיק סידורי גטין כבר נקבע מועד ראשון לסידור גט, הודיע הבעל כי לא יבוא לבית הדין ו'מצדו' – ישתמשו בגט שהונח בכספת בית הדין לצורך ביטול עיכוב יציאה.

אף כשבית הדין פסק שאין להשתמש בגט זה ויש צורך בגט חדש חזר הבעל על דבריו וגרם לבית הדין לכתוב פסק דין מנומק שמטעמים הלכתיים וטכניים אין אפשרות להשתמש בגט המופקד ויש לקבוע מועד לסידור גט חדש. בית הדין לתומו סבר שלאחר שהבהיר את עצמו מעבר לנדרש כבר נסללה הדרך לקביעת מועד לסדר גט, אך שוב ביטל הבעל את מועד הדיון שנקבע מחדש, ובתאריך כ"ב באדר ב' תשע"ו (1.4.2016) לאחר ארכה שניתנה לצדדים נסגר התיק (שכאמור זהו תיק תביעה שנפתח על ידי הבעל).

בתאריך כ"ג באייר תשע"ו (31.5.2016) שלח הבעל לבית הדין הודעה ולפיה חויב כביכול בבית המשפט בסך של אלף וחמש מאות ש"ח בעבור כל חודש שהוא מסרב לתת גט, כאשר כוונת הבעל הייתה להטעות את בית הדין כדי לגרום לעיכוב הגט מחשש גט מעושה. כפי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שנתברר בהמשך, מעולם לא הייתה פסיקה מעין זו של בית המשפט אלא אך ורק פסיקת מזונות אישה שאין לה שייכות לגט מעושה. בכך גרם הבעל להטעיה ועיכוב נוסף בדרך לגט.

בדיון שהתקיים בי"ד בסיון תשע"ו (20.6.2016) חזר הבעל על הטענות המנויות לעיל למרות דחייתן. והוסיף לדבריו את הטענה החדשה בדבר שלום בית כביכול.

הנה, נתברר שבמשך תקופה של קרוב לשנה הבעל מחליף את טענותיו בכל פעם ומתחמק מלתת גט בפועל. כאשר כל פעם הבעל מוצא עילה חדש מדוע לא ייתן את הגט המיוחל.

ומאחר שנתבאר לעיל שרצונו של הבעל לשלום בית אינו אמתי והוא אינו חפץ באשתו, ומאידך בפועל הוא אינו נותן לאשתו גט אלא הופך את טענותיו בכל עת ומהתל באישה ובבית הדין, אפשר לקבוע שמצב דברים זה בו הבעל מחליף בכל פעם טעם וסיבה מדוע לא ייתן את הגט, נופל לקטגוריה האמורה שאינה נכללת ביסודו של המהרשד"ם. שכן כאמור דברי מהרשד"ם אמורים רק במקום שמטרת תנאי ברורה בצורה חדה ומדויקת וכלשונו "רוצה בקיום איזה תנאי", אבל כשאין תנאי ברור אלא היפוך טענות המשתנה לפי העניין אי אפשר להגדיר זאת כ"רוצה בקיום התנאי" אלא כסחבת לא עניינית שיש לשים לה קץ.

דברי מהרשד"ם נאמרו בכפיית גט ולא בחיוב – חילוק המהותי בין כפייה לחיוב

מטעם נוסף יש לומר שדינו של המהרשד"ם אינו שייך לענייננו, והוא מחמת שדבריו של המהרשד"ם נאמרו רק ביחס לכפייה בגט ולא לעניין חיוב גט. וראה (פד"ר ה עמוד 79) דברי הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שהוכיח שכל דבריו של המהרשד"ם הם "לחומר הכפייה". כלומר, גם המהרשד"ם עצמו אינו כותב את דבריו אלא מחמת החומרה והזהירות בעניין הכפייה בגט. לפי זה אפשר לומר שלגבי חיוב גט לא דן המהרשד"ם כלל, ועל זה לא נאמרו דבריו אלא אף אם הבעל מתנה תנאים חיוב בגט בעינו עומד ואין הוא מתבטל על ידי הסכמתו העקרונית של הבעל לתת גט בתנאי.

ובביאור הדברים נראה שחילוק מהותי יש בין כפייה בגט לבין חיוב בגט: **בעוד הכפייה היא צורת ביצוע של פסק הדין, הרי החיוב הוא פסק הדין בעצמו.** ולפיכך: לגבי הביצוע והאכיפה ההתייחסות תהיה סלקטיבית בהתאם לדרישה ולצורך בהם מה שאין כן מהות פסק הדין והחיוב בגט היא עניין אבסולוטי שאינו תלוי במשתנים נסיבתיים.

מעתה, יש לבאר שדברי המהרשד"ם נאמרו רק ביחס לכפיית גט, שעל זה חידש המהרשד"ם שאם יש אפשרות שהבעל ייתן גט ללא כפייה, כגון כשיקויים תנאו, במצב דברים זה אין מקום להחיל לחינם את כלי האכיפה והביצוע ששמו כפייה. אבל החיוב בגט אינו תלוי כלל בשאלה אם הבעל מוכן לקיים את פסק הדין, פסק הדין הוא עצמאי ונטול תלות. אמנם פסק הדין ניזון מן הנתונים המציאותיים בין בעלי הדין אך אינו תלוי כלל ברמת מוכנותם לביצוע פסק הדין.

לפיכך, הגם שבנידון דידן הבעל התנה את מתן הגט בקיום תנאו להעביר את הסמכויות בענייני רכוש לבית הדין, אין זה משנה מאומה לגבי פסק הדין שהוא חייב בגט כאמור לעיל, אף לפי דעת המהרשד"ם וכמבואר.

בנוסף לכך, בית הדין הבהיר כמה פעמים, כולל בהחלטה שיצאה מתחת ידו בתגובה לבקשת האישה לכתובה ופיצויים, כי הכרעת בית המשפט בענייני רכוש תילקח בחשבון בבית

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הדין במסגרת התביעה על הכתובה והפיצויים. כך שתביעת הבעל להחזיר את הדיונים בעניינים אלו לבית הדין מתייתרת.

מסקנות

לאור כל האמור לעיל:

הבעל חייב לתת גט פיטורין לאישה.

בעניין הכתובה והפיצויים ידון בית הדין לאחר מתן הגט ולאחר שיסתיימו ההליכים הרכושיים בבית המשפט.

על המזכירות לקבוע מועד לסידור גט לצדדים.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום ד' בכסלו התשע"ז (4.12.2016).

הרב יאיר לרנר

הרב רפאל י' בן שמעון

הרב אברהם שינדלר